

28 EN BLICK UPPÅ TYSKLANDS NÄRVARANDE POLITISKA OCH RELIGIÖSA STRÄFVANDEN.

Freja n:o 92, 93 och 96 25., 26. XI och 7. XII 1841

I.

Emedan vi i ett föregående nummer (N:o 79) af denna tidning hänvisat läsaren till denna artikel, bibehålla vi ofvanstående titel äfven med fara, att läsaren icke ansåge artikelns innehåll fullt motsvara densamma. Om derföre någon annan hänvisning till, det som utgör hufvudsakliga föremålet för dessa uppsatser, af läsaren önskas, så kunne vi enklast utmärka det, då vi säga, att vi här önskade visa, huru icke blott Tysklands politiska sjelfbestånd, utan den Germaniska bildningens vidare utveckling öfverhufvud är beroende af en konsekvent fortgång på den bana reformationen öppnat. Denna konsekvens innefattas i, hvad vi på anfördt ställe betecknat såsom religionsfrihetens mål, att nemligen »de sanningar religionen innehåller, icke genom helgden af deras ursprung, utan till följe af människans på fri pröfning grundade insigt, hos henne skola göra sig såsom sanning gällande.»

Vända vi vår blick först till den politiska ställningen i Tyskland, så kunna vi lemna alla gissningar om, hvad framtiden skall medföra för förändringar i de Tyska staternas förhållanden till andra makter. Hvad som än händer, det säkra är, att ännu ingen stat kunnat bibehålla sin sjelfständighet, om denna icke varit grundad på en hos nationen lefvande fäderneslandskärlek, en kärlek för nationens språk, seder, lagar, äran af dess namn o. s. v. Men vid den grad af kultur, till hvilken Europas nationer redan hunnit, är sjelfva freden ett krig, uti hvilket den ena nationen medvetet eller omedvetet söker kufva den andra. Att så förhåller sig i industriellt hänseende, har snart blifvit en allmän insigt. Mindre allmän är tanken derpå, att den ena nationen genom sitt vetande kan kufva och beherrska den andra, samt att ett sjelföst beroende i detta hänseende undergräfvat nationens politiska sjelfbestånd, och att med dess egendomliga bildning äfven dess politiska oberoende försvinner. Ett folk, som lånat ett annat folks sätt att se och tänka, kan också icke mera älska, hvad som egendomligt tillhört det, dess språk, lagar o. s. v., utan delar äfven i dessa afseenden det sednares sympatier. Det är härmed icke sagdt, att någon nation borde helt och hållet ifrån sig utestänga hvarje inflytande från andra nationer. Men den bör sträfva till att icke mottaga mera än den gifver, d. ä. den bör äga en sjelfständig bildning, stark nog att i sig upptaga de främmande elementerna, emedan den redan, genom att sjelf utöfva inflytande på den främmande nationens bildning, beröfvat dessa elementer deras ensidighet och gjort dem till en produkt af båda nationernas bildningsprocess.

Utan att här ens kunna beröra orsakerna till ett sådant förhållande, påminna vi blott om det faktum, att detta bildningens krig icke direkt föres mellan skilda stater, utan mellan skilda folkstammar, under det att den ena eller andra till en viss folkstam hörande staten kan stå i spetsen för detsamma. Ingen kan, som det heter, hända händelser att hända, och en enskild stat kan mer eller mindre stå utom den allmänna kultur, som tillhör folkstammen, men dess sjelfständighet umbärrer då ett af sina starkaste stöd. En stat kan, äfven då den är fullt delaktig af folkstammens kultur, genom andra omständigheter bringa sin sjelfständighet i fara; men så länge sjelfva denna kultur sjelfständigt består, äger en sådan stat alltid hopp om en pånyttfödelse. Ty den råa styrkan kan för ögonblicket vinna seger, men andens krafter äro de mäktigare,

ehuru de fordra tid för att verka.

Den Europeiska kulturen har, då muhamedanismen såsom billigt tillräknas Asien, trenne bestämda utgreningar, den Romaniska, som sträcker sig öfver det vestra och sydvestra Europa, den Germaniska och den nu först med någon sjelfständighet uppträdande Slaviska bildningen. Man har länge, i anseende till den ringa grad af utveckling den Slaviska folkstammen uppnått, och den omständighet, att den stat, som för densamma står i spetsen, äfven omfattar åtskilliga rent Asiatiska stammar, velat utesluta den Slaviska folkstammen och dess kultur från den Europeiska. Man har dervid förlitat sig uppå en större makt och utsträckning hos den Germaniska bildningen, än denna i sjelfva verket äger. Först i sednaste tider har man blifvit varse, att den Slaviska stammen redan innehar snart sagdt halfva Europa, samt att den del deraf, som ansågs hafva antagit den Germaniska kulturen, i sjelfva verket endast af densamma har en ytlig anstrykning.

10

Ifrån Östersjön nemligen till Adriatiska hafvet innehafves en landvidd, nära lika stor med det egentliga Tysklands, af Slaviska och med dem beslägtade stammar, hvilka ännu lyda under Tyska regenthus, och hvilka man hittills ansett för en säker eröfring för den Germaniska bildningen. Posen, en del af Schlesien, Böhmen, Mähren, Galizien, Ungern, Siebenbürgen, Transsylvanien, delar af Kärnthen och Krain, Illyrien, Dalmatien, Slavonien, hela denna landmassa, som lyder under Tysk höghet, har äfven i afseende å dess innevänares bildning endast lånat den Germaniska. Men denna har icke inträngt djupare hos sjelfva folket, utan endast ytligt berört dess högsta stånd. Slaviska folkstammens nu vunna, stora politiska makt, representerad i Ryssland, och den väckelse, nationalandan hos Europas nationer i allmänhet erhållit genom impulsen från det vestra Europa, hafva samverkat att i en del af dessa länder lifva nationaliteten. Denna förändring visar sig mindre i sträfvandet till politiskt oberoende, än i kärleken för landets språk och bemödandet att, med afskuddande af den Germaniska bildningens ok, bilda en egen nationell litteratur. Förnämligast i Böhmen, det af dessa länder, som hittills närmast varit förenadt med Tyskland, har ett sådant sträfvande kraftigt uppträdt och vunnit lifligt erkännande hos de beslägtade stammarna. »Han ställde sig försunken i drömmar på Karpathernas spets», heter det om Kollár, en af Böhmens nationella sångare, »och blickade ut öfver det omätliga fält, hvilka hans bröder bebo. Då eldades hans hjerta af den heligaste kärlek för dem; hänryckt sjöng han sina känslor, och hans sång återskallade från Wolgas, Weichselns, Donaus och Moldaus stränder. *Kollar's* »Ärans dotter»¹ är vår tids Slavers höga visa.»

20

30

40

Ingen fördomsfri kan vägra dessa yttringar af en vaknad nationalanda hos de förut förtryckta samt i andlig och lekamlig uselhet nedsjunkna folken, sitt bifall och sina önskningar för deras framgång. Men

¹ Hos de Germaniska nationerna har man i en ordlek ställt Slaviska namnet tillsammans med slaf, *Sklave*. Slaverne sjelfve härleda det genom en annan ordlek från *slavá*, ära. Utom den yngre Kollár, äro *Puchmayer*, *Rautenkrantz*, *Hnewkowsky*, *Negladly*, *Polak*, *Schneider* äldre författare på »czechiska» språket, samt bland de yngre *Celakowsky*, *Winawicky*, *Chmelensky*, *Wacel*, *Klácél*, *Kajetan Tyl*, *Maly*, *Macha*, *Rubesch*, *Kuzmany*, *Chalauka*, *Magursky* de berömdaste, utom en mängd författare af andra rangen, dels i Ungern, dels i Böhmen. Böhmiska eller, såsom det med ett allmännare namn benämnes, det *Czechiska* språket har så stark släktskap med Ryskan, att den, som förstår det ena språket, äfven förstår det andra. Redan mängden af litteratörer ger tillkänna att språkets nya litteratur ej är obetydlig. Den har äfven tillegnat sig de förnämligaste utländska författare. Arbeten af Byron, Irving, Bulwer, Chateaubriand, G. Sand o. s. v. läsas nu i czechisk öfversättning.

50

likaså finnas i dem en grund till oro för de nationer, hvilka tillhöra den Germaniska bildningen. Ut i Tyskland, denna bildnings hufvudsäte, har äfven en sådan oro vaknat och ängsligt ser man sig ikring efter en borgen för dess framtida sjelfbestånd.

En enda fördomsfri blick säger, att en sådan borgen icke finnes i Tysklands politiska författning. Tyska förbundet är ett ord på papperet, i verkligheten intet. Förbundsregeringen kan blott verka såsom öfvercensurerad och högsta polisinstans för politiskt kätteri, samt såsom sådan väcka hat, men är för öfrigt af Tyskarne sjelfva föraktad och beledad.

10 En Tysk, som far från Heidelberg till Darmstadt, eller från Leipzig till Halle, reser ännu alltid »ins Ausland», och af Tyska tullföreningen kan då väntas mera för upphäfvandet af Tysklands politiska splittring än af Förbundsdagen. Förbundshären är ej nu mera en fullkomlig riksarmé, men den är dock blott en människomassa, sammandrifven från olika håll, utan att sjelf veta af något mål eller syfte. En ärlig Nassauare har ej mera horn i sidan till Fransosen, än till den skälmen, Hessaren, som vräkt stenar i hamnen vid Bieberich. Fursten i Lippe-Deimold är säkert mera färdig att låta sin armé af 20 man rycka ut på eröfringar mot grannen i Schaumburg, än mot Ryssen. Bayersaren skall nu som alltid tillföre finna, att Frankrike är honom ett stöd mot Österrikes öfvermakt¹, ehuru den nuvarande regenten personligen är Tysk patriot och Fransohatare, samt sändt Rheinliedsdiktaren ett bref och en tom pokal. Af Tysklands tvenne mäktigaste stater kan Österrike knappt anses för en Tysk stat, minst i motsats mot de Slaviska, emedan största delen af dess befolkning består af Slaver, samt en ej obetydlig del tillhör den Romaniska stammen. Äfven Preussen, som har sitt namn af en Slavisk nation, räknar bland 14 millioner invånare öfver 3 millioner Slaver. Men hvad mera är: Preussen har inga sympatier i Tyskland; Tyskens fädernesland är ej Preussen. Detta gäller till och med om delar af sjelfva Preussiska staten, och än mera om det öfriga af Tyskland.

20 »Wo ist des Deutschen Vaterland?» frågar en af landets sannt patriotiska sångare. Frågan besvaras – i sången, men i Tyska folkets medvetande står den ännu obesvarad.

Det är hårdt att frändömma ett folk, hvad som borde vara dess dyrbaraste egendom, dess nationalitet; men ingen, som gjort bekantskap med det Tyska folket, skall kunna finna, att hos massan deraf lefver någon kärlek för det allmänna Tyska fäderneslandet, för Tysklands sjelfständighet, det Tyska namnets ära o. s. v. Tysklands beprisade folkbildning har med allt sådant intet att göra. Den består i

40 några lexor, mindre väl lärda, än man vore böjd att föreställa sig, och emedan de sakna användning, alltid hastigt glömda. Hufvudorsaken till detta förhållande ligger naturligtvis uti Tysklands splittring i så många särskilda stater. Så har Tyskland under sekler icke kunnat uppträda som ett helt mot andra nationer, kämpa för sin sjelfständighet och vinna medvetande om sig såsom nation. Europas krig hafva utkämpats på Tysklands fält, men Tysken har i dem deltagit håglöst, förenande sig än med det ena, än med det andra partiet, allt efter hvad de skilda regenternes tillfälliga fördelar fordrat, och derföre vanligen sett äfven sina Tyska medbröder i sin fiendes leder. Man har gjort

50 något väsende af sista kriget mot Napoleon. Obestridligt är, att det

¹ Förf. har hört denna åsigt med värma försvaras af en ganska instruerad Bayersk militär, som äfven exponerade, huru alla för Bayerska krigaren hedrande minnen voro förvärfvade i förbund med Frankrike. Han slutade med den frågan: »Om jag slåss för Tyskland, hvad försvarar jag då?» Vi tro, att hvem som helst kan sättas i förlägenhet för ett svar.

väckte någon nationalanda, men denna har sednare icke haft någon näring, utan tvertom Tysklands regeringar gjort sitt till för att kväfva den. Minst kan sägas att denna kraftansträngning, utom kanske i det dåvarande Preussen, utgick från någon djupare känsla för fäderneslandet. Ty detta namn förtjenar icke den blotta drift, som vanan framkallar, och som gör den jordtorfva, der menniskan födes, för henne kär, eller den harm, hos henne kan upplåga, om hon störes i den roliga besittningen af densamma¹. Vilden äger en sådan fosterlandskärlek lika med den bildade; äfven med djuret delar menniskan en sådan känsla. Något annat är den fäderneslandskärlek, som älskar fädernejorden, emedan vid den allt är fästadt, som andligen gör nationen till hvad han är, och icke köper dess lugna besittning med uppoffring af nationens ära och politiska sjelfständighet, utan för denna uppoffrar lif och egendom.

10

«n:o 93»

II.

Den fredspolitik, som af de båda Tyska stormakterna följes, är egnad att ännu länge qvarhålla nationen vid den brist på nationalmedvetande, hvilken nu utgör hvarje Tysk patriots förtviflan. Derunder blomstra fridens konster, industri och vettenskaper. Österrike bygger sin framtid uteslutande på folkets materiella välstånd. Dettas andliga utveckling har man deremot ansett för klokast att slå i band. Österrikes kejsare »behöfver inga lärda män, utan blott goda undersåtare.» Så har det öfriga Tysklands litteratur, med samma stränghet som dess fabriker, blifvit hindrad att öfverskrida Österrikes gräns. Detta och den i någon mån större liberalitet, hvaraf den inhemska litteraturen under sednaste tid fått fröjda sig, har i icke ringa grad gynnat uppkomsten af en slavisk litteratur, der fordom den Tyska uteslutande gällde.

20

Preussens regering har, under främjande af industrin, dock förklarat sig vilja »grunda statens väl och framtida bestånd *hufvudsakligen* på en *sorgfälligt ledd* utveckling af alla dess andliga krafter»². Hvad den gjort för vettenskapen ligger också i öppen dag. Äfven folkbildningen har varit föremål för dess omsorger, såsom nära tjugutretusen folkskolor inom Preussiska staterna bevisa. Men den »sorgfälliga ledningen» har under namn af censur bestämt vettenskapens gränser och gifvit folkbildning betydelsen af lexor, lärda i folkskolan. Institutioner, egnade att höja nationalmedvetandet, kunde den allmänna beväpningen kommunalförfattningen och landtstånderna vara; men i närvarande förhållanden anse vi, att de föga utträtta. Bevärningen hade något lockande för den krigiska anda, som under kriget mot Napoleon uppstod. Men hvad har den väl vid närmare betraktande för företräde

30

40

¹ Tyskland lemnar äfven bevis uppå, huru svagt detta band i och för sig är. Tusentals af dess invånare utvandra årligen, under det att dess skriftställare påstå att denna håg för utvandringar icke är en följd af öfverbefolkning. Tysken är hemma, hvart han kommer, och trives öfverallt. »De äro nöjda, om de blott hafva nog af kött och bröd, samt en varm stuga att skydda sig för kölden», säger Machiavelli, men de vilja äfven hafva detta godt.

² Så heter det i stiftelse-urkunden för universitetet i Bonn af den 18 Okt. 1818. Den 18 Okt. 1819 utkom censurförordningen. Denna är strängare, än det enligt förbundsdagens beslut varit nödigt. I Preussen censureras alla skrifter; likaså i Båern, emot Båyerska konstitutionens uttryckliga stadgande. I Baden och Würtemberg samt, om Förf. ej misstager sig, äfven i Sachsen äro blott periodiska skrifter samt andra skrifter *under 20 ark* censur underkastade. Endast detta fordrade också Förbundsdagen. Trycktvånget i synnerhet väcker den vettenskapligt bildade Tyskens harm. »*Det är ovärdigt*», säger han, »då det öfvas *mot Europas mest intelligenta nation.*» Genom att uti liberalitet för vettenskapen lemna de smärre staterna försprånget, förlorade Preussen mycket i den allmänna opinionen.

50

framför konskriptionen under Napoleon, som på en gång var det starkaste medlet för och den mest kännbara yttringen af hans despotism? Vi tvifla ej, att Preussens fredssystem äfven i detta afseende är ganska politiskt. Ty i ett krig får en sådan institution för folket en hel annan betydelse, än under freden, såsom ett krigiskt skådespel, hvaraf Tyskarne isynnerhet synas fröjda sig¹. Kommunalväsendet saknar för närvarande allt intresse från folkets sida, och man anser det besvär, detsamma förorsakar, för en börda, hvilken de kungliga embetsmännen väl kunde orka bära. Icke i inrättningens felaktigheter i och för sig, utan i sakens natur ligger roten till den gagnlöshet, man nu vill finna i det Preussiska kommunalväsendet. Ty vid en för öfrigt enväldigt monarkisk författning, kan intet högre intresse för allmänna angelägenheter väntas. Detta kan ej heller underhållas af Provincialständerna, då dessa, för att ej tala om deras sammansättning af vanligen hälften frälse och hälften ofrälse ledamöter, icke ens i ärender, som röra provinsens kommunalangelägenheter, äga beslutanderätt och för öfrigt endast få yttra sig öfver regeringens propositioner. Den anda i dem råder, hvilken äfven ger ett prof på den politiska bildningens tillstånd i Preussen i allmänhet, visar sig bäst deraf, att de i åtskilliga provinser yttrade sig afstyrkande öfver regeringens förslag om offentliggörandet af deras förhandlingar.

Äfven i de Tysklands smärre stater, der författningen tillåtit folket deltagande i ordnandet af statens angelägenheter, har likväl trycktvånget haft ett menligt inflytande. Också i dem begagnar den af Förbundsdagen föreskrifna censuren tillfället att afklippa hvarje för styrelsen obehaglig diskussion, och tidningsbladen visa blanka sidor i mängd. Likväl föreställa dessa kartor öfver censors-saxens inkräktningar, såsom det vill synas, oftare tankar öfver Tysklands allmänna angelägenheter; ty isynnerhet i fråga om dem är denna sax en verklig öfverskärare. Finnes derföre i några af dessa stater ett lifligare sinne för det allmänna, så sträcker sig detta ej utöfver det lilla landets gränser, och staternas politiska obetydlighet gör hos medborgaren en tålig resignation i afseende på deras framlida öde och bestånd till en nästan nödvändig dygd.

Så har den litterärt bildade ungdomens, studenternes, ädla ifver för det allmänna Tyska fäderneslandet, en fläkt af den anda befrielsekriget lifvade, spårlöst försvunnit. Den måste väcka regeringarnas farhåga, emedan den tillika åsyftade en ny samhällsordning och i sin ytterlighet ett Tyskt rike med upphäfvande af de många. Men äfven, om den varit fri från denna extravagans och endast sträfvat till en fastare förening mellan de skilda staterna, grundad uppå friare författningar inom dem, så skulle den gått under, emedan den saknade sympatier hos folket. I många delar af Tyskland finnes ringa förkärlek för politisk frihet likasom begreppen derom äro alldeles outvecklade. Det förefaller också naturligt, att författningen skall blifva en ligkigtlig sak i ett land, som äger politisk sjelfständighet blott till namnet, om endast regeringen är upplyst nog, för att ej förtrycka folket i dess materiella intressen. Begreppet om Tysklands politiska storhet, såsom ett helt, var något för

¹ De flesta Tyska städer, äfven de Österrikiska, hafva sitt borgargarde, sammansatt af det lägre borgerskapet, hvilket omfattar alla tillfällen att visa sig i sin militäriska ståt, under stadspojkarnes, hjeltarnes egna söners, skratt och gyckel. Äfven dessemellan tummar en sådan krigare gerna med sjelfbehag sina mustacher. Att för öfrigt den Preussiska allmänna beväpningen icke gör kostnaderna för landets försvar mindre tryckande än eljest, finnes deraf, att af 50 millioner Thaler statsinkomster tjugutre och en half million ätgå för arméns behof.

mängden ännu mera främmande och måste af anförda skäl vara det. Dessa ungdomliga drömmar, ehuru ädel deras källa var, lågo utom gränsen för det möjliga, emedan de ej tillhörde verkligheten, och den fantastiska gestalt, de måste antaga, gaf endast ett vapen i händerna åt de uppskrämde regeringarna, hvilka i allmänna opinionen kunde göra sjelfva saken misstänkt och förhatlig, jemte den form, den i dessa fantasier iklädt sig, och här funno ett tillfälle att i grund uppspana och utrota hvarje åt samma mål syftande sträfvande.

Men om Tyskland i politiskt hänseende lidit af sin splittring i särskilda stater, så har dess vettenskap, och med den den Germaniska bildningen öfverhufvud, deraf dragit fördelar – enligt den gamla sägen, att intet är så ondt, att det ej medför något godt. Den har underhållit täflan mellan de särskilda ländernas universiteter, gifvit vettenskapsmännen en lättare utväg för timlig utkomst och ofta en tillflykt mot förföljelser, medan de skilda regeringarna stundom af politiska afsigter, såsom vid reformationen, mot hvarandra skyddat forskningens frihet. Tyska vettenskapsmannen är nästan ensam den, som anser hela Tyskland för sitt fädernesland; likasom å andra sidan det utmärkta i vettenskap och konst är det enda, som den bildade delen af nationen räknar hela Tyskland till ära, tillägnande hvarje i dessa hänseenden utmärkt namn icke den ena eller andra staten, utan det Tyska fäderneslandet. Den Tyska vettenskapen representerar också, mera än Förbundsdagen, Tyskland inför utländningen, och denne känner icke en Preussisk, Würtembergisk eller Badisk litteratur, utan en Tysk. Så kan man säga, att den Tyska nationaliteten, om den i något afseende är medveten, har detta medvetande i den Tyska vettenskapen. Tysken uttrycker detta, då han säger, att Tyskarne äro *Europas mest intelligenta nation*.

(n:o 96)

III.

I det föregående önskade vi hafva kunnat antyda, af hvilka orsaker i Tyskland intet nationalmedvetande hos folket kan finnas. Hvarje utlänning, som med öppna ögon besöker landet, kan äfven lätt öfvertyga sig, att så är. Den Tyska förnöjsamheten, d. ä. likgiltigheten för det allmänna och för snart sagdt allt, utom dagens behofver, omtalas af hvarje resebeskrifvare, och Tysklands egna författare gå så långt, att de påstå, att benägenheten att lyda är det mest utmärkande draget i nationens lynne. Ifrån denna liknöjdhet för annat, än det enskilda lifvets omsorger, gör hos folket till en del det religiösa intresset, och hos de vetenskapligt bildade sinnet för vetenskap och för Tysklands, af denna beroende, betydelse för Europa ett undantag. Tysklands lärdom och Tyskarnes öfvervägande intelligens, detta är det tema, hvarvid den Tyska patriotismen uppehåller sig. Såsom sagdt, är det äfven Tysklands vetenskap, som hos utlänningen representerar nationen.

Då vi här vända oss till den Tyska vetenskapen, fästa vi vår uppmärksamhet hufvudsakligen vid dess filosofi och de spekulativa vetenskaperna öfverhufvud. Ty dessa uttala icke blott i allmänhet ståndpunkten af en nations bildning och dess sträfvanden, utan utgöra äfven den gren af vetenskap, hvari Tyskarne obestridligt stå öfver hvarje annan nation. De matematiska och induktiva vetenskaperna äro öfverhufvud af den art, att de, såsom *Voltaire* säger om geometrien, »lemna själen, sådan de funnit den.» Att äfven i dem Tyskarne, i afseende å lärdomen, kunna mäta sig med andra nationer, vilja vi ej neka, ehuru derom kunde vara tual, som man säger; men afgjordt är,

att Tyskland i dem icke uppträdt sjelfständigt och reformerande, att knappt någon utveckling, som i dessa vetenskapers historia gjort epok, utgått från Tyskland. Frankrike och England i synnerhet, Italien, ja Sverige och Danmark äga i sådant afseende namn att uppvisa, mot hvilka Tyskland icke har några motsvarande. Härmed sammanhänger, att Tysklands vetenskap och litteratur öfverhufvud, likasom dess lagstiftning och statskick, mottagit ständig impuls från England och Frankrike, medan dessa länders litteratur ännu i dag står till en stor del oberörd af allt det utmärkta, Tyskland frambragt. Till det ena som det
10 andra ligger uppenbarligen grunden i Tyska nationens såsom sådan politiska obetydenhet. Ty endast, då en nation är politiskt mäktig, kan äfven dess vetenskap och konst träda i vexelverkan med andra nationers, samt just genom denna sjelfständigt och kraftigt utveckla sig.

Om man medger, att Tyska vetenskapen, i trots af missgynnande politiska förhållanden, hunnit en hög ståndpunkt, så är allt sagdt, hvad som om Tyskarne såsom Europas mest intelligent nation sägas kan. Men deraf följer icke, att endast den Tyska vetenskapen för sig i en framtid kunde upprätthålla ens Tysklands nuvarande politiska sjelfständighet eller den germaniska kulturen. Vi hafva icke berört det
20 politiska temat för tiden, Rysslands hotande öfvermakt och farorna häraf för Tyskland. Ty det synes vara klart, att Europas allmänna politik, åtminstone ännu länge, skall gifva Tyskland skydd. Men den sanna borgen för sin sjelfständighet äger en nation endast i ett utbildadt nationalmedvetande. Om nu detta hos Tyska folket saknas och endast finnes hos den vetenskapligt bildade delen af detsamma, såsom medvetande om den Tyska vetenskapen, dess värde samt dess egenskap af enda och högsta uttryck för nationalandan, så visar det, att likväl
30 Tysklands vetenskap är den enda grund, uppå hvilken Tyska nationens framtid kan byggas. För den är då uppkomsten af en sjelfständig slavisk litteratur och vetenskap, hvarom vi nämnt i vår första artikel, mera hotande och betydelsefull, än politikens kombinationer¹. Kommer någon gång Tyskland uti litterärt hänseende till denna i en ställning, som något när liknar det beroende, hvari det nu står i förhållande till England och Frankrike, så är dess framtid mörk. En med denna likartad betraktelse har redan ledt tänkande Tyskar att, såsom nämnt är, närmare undersöka grundvalen för nationens, dess vetenskaps och den germaniska bildningens sjelfbestånd.

Betraktar man ännu en sida af den Tyska vettenskapen, huru långt
40 aflägsnad nemligen denna, just i den spekulativa delen deraf, som borde uttala nationalmedvetandet, står ifrån verkligheten i stat och kyrka och sålunda ifrån den större delens af nationen bildning, så är man, efter vår öfvertygelse, närmast insigten, af hvad som felar så väl vetenskapen som nationen. Då inses äfven lätt, att den utveckling, som närmast förestår vetenskapen, är *dess verkliggörande i samhället, i statens och kyrkans institutioner*. Men detta kan ej ske, utan att vetenskapen nedtränger i den öfriga nationens, i folkets medvetande, emedan institutioner, hvilka icke af detta uppbäras, äro tomma former.

Denna åsigt, af hvad den närmaste framtiden för Tysklands vetenskap bär i sitt sköte, är så långt ifrån att vara ett tillfälligt hugskott eller
50

¹ Huru rapid utvecklingen af ett förut obildadt folks bildning i våra dagar är, derpå lemna Ryssland ett exempel. Det är att förutse, att den Slaviska stammens bildning, sedan den hunnit höjden af sin politiska makt, skall fortgå med fördubblade steg.

blott resultat af en yttre betraktelse, att den fastmera innehålles i sjelfva vetenskapen såsom dess högsta resultat. Den är uttalad i den sats, som karakteriserar Tysklands nyaste spekulation: »det förnuftiga är det verkliga.» Spekulationen hade, till stor del tvingad af de politiska förhållanderna, begräfvit sig i abstraktionernas värld och der uppbyggt sitt egna, för verkligheten främmande, sanningens rike. Men den har nu genom sin egen makt, genom tankens djupsinnigaste kombinationer, drifvits tillbaka till verkligheten, för att i denna söka all sannings djup. Icke under, att man på ett håll funnit en sådan lära tillkommen i rättan tid, för att skydda det bestående, verkliga, såsom det bästa möjliga, såsom redan utgörande det förnuftigas verklighet. Men – här var endast detta *men*, som man ej tagit i behörigt öfvervägande – uppenbarligen består ingen mensklig inrättning under solen till evig tid, och endast hvarje forms förgänglighet, det beständes utveckling, processen, är derföre det förnuftiga, det i sanning verkliga och bestående. Nu, då detta nämnda spekulations *men* rätt kommit i dagen, har detta väckt allarm och om, ehuru litet skäl härtill veckligen förefinnes. Ty allt tings förgänglighet hör ej till de händelser, hvilka man kan hindra att hända. Det är dessutom någon skillnad mellan den lära, som yrkar blott det gamlas förstörande, och den, som lärer, att det beständes förnuftiga uppfattning, begripandet af dess väsende och ändamål, utgör dess förnuftiga utveckling.

Emedlertid hafva Tysklands regeringar härtills skytt ett sådant begripande, en pröfning af det bestående i statsformerna, och de nyaste tecknen visa, att det länge torde komma att så fortfara. Men forskningen är hänvisad till, eller rättare: spekulationen har funnit sin högsta sanning uti verkligheten och den har derföre vändt sig till den sfer af andens verklighet, som står densamma öppen, till kyrkan, dess institutioner och läror. Här har redan den allmänna opinionens makt inom protestantiska kyrkan brutit kyrkans dogmers anspråk, att gälla som oföränderlig lag, samt å andra sidan tilltvingat sig en fri, af den borgerliga makten ostörd diskussion öfver religiösa ämnen.

Ingen kan vara blind för verkan af en sådan diskussion. Den utgår ifrån filosofien, och inför denna gäller ingen auktoritet, utan endast förnuftig bevisning. Härtills har den teologiska vetenskapens hufvudsumma varit kritiken af de traditionella urkunderna. Men kritiken har så småningom, ifrån att endast *utreda* lärans sanning, öfvergått till att *pröfva* denna. Resultatet är, att den sjelf visat sin oförmåga att pröfva och bevisa. Ty ett berättadt vanligt historiskt faktum kan genom kritikens tillhjälp visas vara sannt eller osannt, eller noga taget, blott sannolikt eller osannolikt; men för det öfversinnligas sanning eller falskhet har den inga bevis. Äfven den nu i Sverige ryktbar vordna Straussiska kritiken bevisar i sak endast kritikens egen vanmakt uppå detta fält. En sådan negativ bevisning var nödig, för att vindicera förnuftets rätt, att ensamt afgöra öfver det, som blott *är* för förnuftet, icke för de yttre sinnena, att bevisa det öfversinnligas sanning. Enligt den sats, som ofvan uppgifvits såsom för den nyaste spekulationen karakteristisk, utgår denna vid en sådan bevisning icke ifrån den ena eller andra abstraktionen, utan dess bevisning består uti att begripa verkligheten, d. ä. i ifrågavarande fall kyrkans lära, sådan den i församlingen lefver, erkännes och tros. Att ett sådant begripande tillika är en utveckling af denna lära, undgår icke den, som gjort sig reda för hvad begripa är.

Vi nödgas här bemöta en fördom, som, ehuru allmän den än är, nära gränsar till det enfaldiga. Den lyder: att man i vetandet bör hafva ett

nytt system färdigt, förrän man upplöser och nedrifver det gamla. Man säger derföre, om kyrkans lära ej tillfredsställer, hvad sättes då i dess ställe? Hvilket filosofiskt eller dogmatiskt system är det erkänt sanna? Kan väl något tanklösare finnas, än ett sådant prat! Utan afseende derpå, att det erkänt sanna, t. ex. i religionsläran, först såsom en kyrkas lära är *erkänt*, samt att ett vetenskapligt system, som sådant, enligt sin natur endast af få kan vara känt, af ännu färre erkänt, så gifves ju ingen auktoritet, som kan dömma öfver lärans sanning, utan detta beror af dess bekännares öfvertygelse, d. ä. den har först derigenom sanning, att den såsom religionslära hos en kyrkas medlemmar lefver och bekännes. Hvad som derföre afgör, huruvida kyrkans förut gällande lära bör förändras eller förkastas, är icke tillvaron af en mera öfvertygande lära i en eller flera vetenskapsmäns hjernor och skrifter. Tillfredsställas icke kyrkans egna medlemmar af den lära, som går och gäller för kyrkans, d. ä. lefver icke denna hos församlingens medlemmar, så är detta det enda beviset för nödvändigheten af en reform. Vetenskapen kan och måste inverka på denna, men det positiva den sätter i stället för det gamla utbildas och bestämmes genom sjelfva reformen af kyrkan sjelf, af dess medlemmars insigt och öfvertygelse. Så har det alltid tillgått. Så tillgick vid reformationen, och äfven den kristna religionen fans icke fullständig före den första kristna församlingen, utan utbildades genom sjelfva församlingen. Minst kan något annat väntas af en reform i våra tider, isynnerhet af en, hvars utgångspunkt är protesten emot all auktoritet.

Frågan är således enkelt den, om inom protestantiska kyrkan behofvet af en reform finnes, om den närvarande formen är *blott form* eller ej. I afseende å den företrädesvis bildade delen af kyrkans medlemmar, kan svaret ej blifva tvifvelaktigt. Men äfven i afseende å mängden bevisa t. ex. i England de många separatisterna, i Tyskland förnämligast den sig utbredande pietismen och i visst afseende äfven katolicismens delvisa framsteg. Ty allt detta vittnar om obelåtenhet, med hvad som är. Om åter dessa tendenser, hvilka förkasta just det, som utgör och erkännes för den Germaniska bildningens blomma och särskilt för det högsta uttrycket af Tyskarnes nationalitet, nemligen den egentligen Tyska vetenskapen, dess spekulation, eller om denna verkligen skall ingå i nationens bildning, afgörandet häröfver beror, af hvad hvar och en anser för sannolikt. Vi hoppas för Tysklands och den Germaniska bildningens framtid på det sednare alternativet, d. ä. vi anse, att nationen på samma gång höjer sig emot vetenskapen, som denna erkännt sitt behof af ett stöd i verkligheten.

Huru denna reform positivt skall utbilda sig, kan naturligtvis ej af någon människa förutsägas. Endast det är visst, att dess grund och botten blir öfvertygelsens frihet; icke blott negativt, så att allt auktoritetstvång upphör, utan positivt, så att en lära verkligen uppstår, hvilken för sin sanning ingen annan grundval äger, än en af fri pröfning beroende insigt. Må den nu församlade Preussiska synodens beslut blifva hvilket som helst! Inga synoder eller kyrkomöten hafva någonsin kunnat lägga förnuftet i band, och der tankens fria pröfning gått så vida, som i Tyskland, der bryter den sig förr eller sednare en bana från hörsalarna till verkligheten.

Jemte en sådan det religiösa medvetandets utveckling, som den ofvan antydd, måste, då den icke mera sätter sanningens grund i ett obegripligt dunkelt fjerran, utan i det närvarande, i mennisko-anden sjelf, äfven en ny åsigt af det verldsliga lifvet och all mensklig verksamhet uppstå. Redan reformationen gjorde i detta afseende

mycket. Den förnekade det ogifta ståndets företråde framför äkten-
skapet, den frivilliga fattigdomens framför arbete o. s. v. Men oakadt
i dessa särskilda punkter samhällslifvets värde i sig erkändes, så
förnekade dock Lutheranismen genom den stränga Augustinska läran
om den gudomliga nåden, de reformerte genom den om prædestinatio-
nen handlingens betydelse för människans högre, andliga väl. All
menschlig verksamhet blef ännu en blott världslig och med synd
behäftad, hvaremot endast bönen och skriftens läsning var ett Gudi
behageligt verk, likasom det var det enda medlet för att komma till tro
och helgelse. Denna riktning kvarstår ännu i sin ytterlighet i pietismen,
som, ehuru den teoretiskt lärer menniskoandens frihet och det inre
vittnesbördets gillighet, likväl gör detta till en blott sak för känslan.
Men känslan finnes blott för ögonblicket och fordrar vissa tider och
stunder. All världslig verksamhet är henne derföre till förhinder och,
såsom sådan, om ej rent af fördömlig, så åtmistone endast något
nödtvunget, som blott tillhör människans jordiska natur, icke hennes
sanna andliga lif.

10

Pietismen florerar nu äfven i Tyskland, isynnerhet i Würtemberg och
Preussen, och Berlin är snart dess varmaste tillhåll. Kringvandrande
apostlar predika den, och de, som icke kunna indrifva muntliga
väckelseord i folks öron, praktisera dem uti tryck in i deras fickor. Men
pietismen har varit och är endast ett uttryck för behovet af en fastare
öfvertygelse, ett bevis på auktoritetstrons otillräcklighet. Genom den
andliga frihet, den teoretiskt yrkar, upphäfver den sig sjelf. Också har
den aldrig haft något längre bestånd, utan såsom en epidemi, flyttat
från ort till ort, från land till land, utdött och åter vaknat. Den fordrar,
såsom beroende af känslan, en ständigt ny yttre väckelse, framförallt
ständigt nya ifriga predikanter, helst unga, känslvarma. Dess för-
nämsta stöd är qvinnohjertat och detta är ombytligt, springer lätt öfver
från säfängan att vara ett helgon till den att vara balens drottning.
Ännu mindre kan den fortsara, så snart förnuftet i religionsmål blifvit
en lika gällande domare med känslan. Och detta är, såsom ofvan blifvit
visadt, målet för den rörelse, som nu spörjes i Tyskland. Den har sin
grund i den riktning, spekulationen tagit, då den sjelf hänvisat sig till
verkligheten, ifrån hypoteser och sjelfgjorda teorier vändt sig till det
beståendes begripande.

20

30

Förnuftet är icke något blott tillfälligt, vid tider och stunder bundet.
Det skyr icke verkligheten och handlingen. Dess rätt i handlingens
verld är också längesedan erkänd. Hvad derföre en sådan reform i det
religiösa vetandet härutinnan förändrar, består endast deri, att hand-
lingen helgas, får en högre betydelse, ett absolut värde. Ty det
bestående, hvari förnuftet söker sanningen, är icke ett dödt ord eller en
blott formell institution, utan utgöres af sjelfva den menskliga verk-
samheten, handlingen, som tillika är det verkligas bestånd och utveck-
ling. Fattar derföre människan sanningen, sitt högsta vetande (det
religiösa), såsom en i andens verld närvarande verklighet, så erkänner
hon denna verld sjelf för det sanna och hennes världsliga verksamhet
får sjelfva sanningens värde. En sådan reform inom det religiösa gebitet
kan derföre ej blifva utan inflytande på det politiska; och dess verkan
måste isynnerhet sträcka sig till människans verksamhet såsom stats-
borgare, emedan denna omedelbart ger henne visshet, att hennes verk
fortleva för menskligheten, att hon verkar för det oförgångliga och
bestående, för andens verld.

40

50

Endast en sådan, från vetenskapen och vetandet öfverhufvud ut-
gående, politisk utveckling synes kunna väntas i Tyskland, samt endast

10 uppå en sådan dess och den germaniska kulturens sjelfbestånd kunna grundas. En sådan utveckling ginge då en helt och hållet motsatt väg mot den i Frankrike, der den våldsamma politiska omskapningen medförde religiös frihet, ehuru denna ända hittills stadnat vid det negativa. Sednare tider hafva likväl äfven der visat ett sträfvande att med de liberala lärorna i politiken förena en bestämd religiös åsigt. Dessa försök hafva visat sig uti en snart sagdt rå form, men deras betydelse bör derföre icke misskännas. Att bildningen i Frankrike företrädesvis tagit denna väg, måste man hufvudsakligast tillräkna

20 katolicismen. Ty dess hierarkiskt politiska fjettrar kunna endast genom politiska reformer brytas. Reformationen i England så väl som i Tyskland visa nogsam, att äfven de för sin framgång hafva att tacka politiken, d. ä. i det förra landet de politiska partiernas, i det sednare furstarnas sträfvanden. Men protestantismen står genom sin princip öppen för inre utveckling, ehuru ett missförstått nit och en från katolicismen ärfd maktlystnad hos presterskapet velat göra densamma stationär såsom denna. Hvad vi ofvanföre yttrat om en religiös reform i Tyskland och dess betydelse, gäller således närmast den protestantiska delen deraf. Men en sådan reform måste äfven nödvändigt inverka

30 uppå katolicismen. Då icke mera dekretaler och symbola ställas emot hvarandra, utan förnufts rätt och öfvertygelsens frihet vinner gilltighet emot alla stationära formler, så gäller striden icke mera den ena eller andra kyrkans företräden, utan religionens sanningar öfverhufvud¹. Det understöd, katolicismen i Tyskland nu vunnit inom Bayers, är hufvudsakligen beroende af en enda persons subjektiva tycken och derföre tillfälligt. Hvad icke på vetandets väg kan vinnas på hierarkien, skola förändrade politiska förhållanden snart utverka.

Om ej, hvad alla omständigheter nu synas förespå, den här till sina grunddrag utpekade reform i Tyskland skulle förverkligas, så vore

30 äfven de principer, de Tyska regeringarne bekännt sig följa, en osanning. Frankrike har tvungits att, i afseende å den politiska friheten, hylla M:me Staëls: »*l'esprit public, qu'on attend pour permettre la liberté, ne sauroit resulter que de cette liberté même.*» I Tyskland har man bekännt sig vilja gå en annan väg, den nemligen, att grundlägga friheten på upplysning, på folkets bildning, ehuru regeringarne förbehållit sig att »leda» denna. Men folkbildningen består lika litet, som bildningen öfverhufvud, uti vissa större eller mindre lexor i det ena eller andra ämnet för menskelig kunskap, utan i en bestämd, på individens egen pröfning och öfvertygelse grundad verldsåsiigt samt deraf härflytande sinne för bildningens intressen. En sådan bildning finnes för ett

40 folk hufvudsakligen i dess religiösa vetande, hvilket, då det är öfvertygelsens, icke slentrianens och vanans auktoritetstro, äfven medför intresse för allt det, hvaraf detta vetande betingas.

Huru vigtig saken är för alla nationer med Germanisk bildning torde här icke behöfva bevisas. Sverige särskilt har blott i en strid för vetandets frihet och för hvad den Germaniska bildningen äger utmärkande, höjt sig till politisk storhet. Det syntes då, som om denna bildning hade den bland de Germaniska nationerna, hvars politiska frihet var den mest utvecklade, att tacka för sitt bestånd och sin

50 framgång. Ty endast i deras förening kunna religiös och politisk, vetandets och handlingens frihet, göra en nation stark att kämpa för

¹ Den menlösa åsigt, som förmenar, att den religiösa utvecklingen endast består uti en *allt högre* insigt i den ena eller andra gifna formelns betydelse, utan att sjelfva formeln deraf förändras, har intet medvetande om hvad begripande och insigt är.

den ena eller andra. Den religiösa öfvertygelsen kan för sig verka såsom fanatism, men dess styrka är som sådan en snart försvinnande feberyra. Blotta öfvertygelsen, vetandet, blir en tom dröm och förlorar sig i utsväfning eller veklig ligkiltighet, der det saknar en motsvarande verklighet. Om deremot en nations samhällstillstånd redan äger utbildade former och motsvarar de fordringar på politisk frihet, samtiden öfverhufvud gör, utan att dess religiösa vetande, i hvilket alltid folkets bildning är koncentrerad, hunnit en motsvarande utveckling, så tillkännager detta, att det förra i mer eller mindre grad är blott formelt. Om för närvarande Sverige befinner sig i någondera af dessa alternativer, vilja vi låta vara osagdt. Men om så vore, är det ej svårt att inse, om hvilkendera af dem det då är fråga.